

**Pedagogická
a školní
psychologie**

Pedagogická vs. školní psy

- **Pedagogická psychologie** studuje procesy učení, vyučovací metody a vzdělávací intervence napříč různými věkovými skupinami.
- **Školní psychologie** se konkrétně zaměřuje na vzdělávací prostředí a pomáhá studentům, pedagogům a rodinám řešit problémy s učením, chováním a emocionálními problémy.
- **Pedagogičtí psychologové** zkoumají, jak zlepšit vzdělávání, zatímco **školní psychologové** tyto poznatky aplikují přímo ve školách.

Pedagogická vs. školní psy

- **Školní psychologie** se zaměřuje na podporu vzdělávacích, sociálních a emocionálních potřeb studentů ve školním prostředí.
- **Pedagogická psychologie** studuje procesy učení a vzdělávací postupy s cílem zlepšit výuku a učení.
- **Školní psychologové** přímo pomáhají studentům, zatímco **pedagogičtí psychologové** primárně provádějí výzkum a informují o vzdělávací politice a praxi.

Školní psychologie

- Školní psychologie se naproti tomu podílí na řešení problémů s učením a dilemat, se kterými se děti a dospívající potýkají, když se něco učí. Většinou tyto obtíže souvisejí s chováním žáka.
- Křivka učení každého studenta je odlišná, a proto se také hodně liší tempo, jakým různí studenti uchopí téma.

Náplň činnosti školního psychologa

- Školní psycholog vykonává činnosti konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči.
- Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a etickým kodexem školního psychologa.
- Školní psycholog spolupracuje se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejm. pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními s organizacemi péče o děti a mládež apod.

Diagnostika a depistáž

- Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- Diagnostika při výukových a v ýchovných problémech žáků.
- Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.
- Screening, ankety, dotazníky ve škole.

Pedagogická psychologie

- se točí kolem studia samotného procesu lidského učení. Studuje, jak funguje mozek a jak kognitivní schopnosti studenta ovlivňují proces učení a výsledky.
- je studiem chování a směřuje k psychologii, která stojí za vzdáváním lidí.
- Použití metod kvantitativního testování a měření je zde zcela běžné.

DEFINICE

„Studium rozvoje osobnosti v podmínkách záměrného, cílevědomého učení a hledání optimálních podmínek tohoto rozvoje ve výchovně vzdělávacím procesu.“
Osladilová

Dvojí chápání předmětu pedagogické psychologie

- užší chápání – zkoumání **vlivu** výchovně vzdělávacího procesu na psychické změny objektu učení (žáka)
- širší chápání – souhrn **obecných psychologických zákonitostí** výchovně vzdělávacího procesu

Základní oblasti pedagogické psychologie

- **Psychologie učení** – inteligence, paměť, poznatky, týkající se samotného procesu učení – podmiňování, pojmové učení, kognitivní učení.
- **Psychologie vyučování** – hodně požadovat, dobře organizovat, využívat humor a entuziasmus, resp. vysvětlovat věci tak, aby je jiní snadno chápali.
- **Psychologie výchovy** – lidský přístup, vyvolávat pocity odpovědnosti u jiných, být spravedlivý.

Co řeší pedagogická psychologie

- **Poznávání** vlastností žáku a motivování žáku.
- **Řízení** procesu učení.
- **Formulaci** cíle, resp. cílů vyučování a pomoc při volbě a použití výukových metod.
- **Hodnocení** výsledků procesu učení.
- **Vedení** žáku a třídy, pomoc při výchově žáku.

PEDAGOGIKA vs. PDG. PSYCHOLOGIE

Pedagogika studuje **cíle, prostředky a metody** výchovně vzdělávací činnosti/procesu (VVP)

Pedagogická psychologie se zajímá o **psychické jevy** a jejich regulační úlohu při výchovně vzdělávací činnosti

PŘEDMĚT pedagogické psychologie

- Je vymezený aplikací všeobecně psy poznatků do pdg teorie a praxe
- Jedná se o aplikaci vývojové psy do pdg teorie a praxe
- Je samostatná oblast prožívání a chování lidí v pdg procesu

Parametry srovnání	Vzdělávací psychologie	Školní psychologie
Definice	Pedagogická psychologie je obor psychologie, který se zabývá vzdáváním studentů všech věkových kategorií.	Školní psychologie je zodpovědná za pochopení a řešení problémů s učením, kterým studenti čelí
Použité principy	V pedagogické psychologii se ke sběru dat a výpočtu výsledků používají kvalitativní a kvantitativní výzkumné metody.	Školní psychologie uplatňuje především principy klinické psychologie k řešení problémů jednotlivých studentů
požadavky	Chcete-li se stát pedagogickým psychologem, musíte získat magisterský titul v pedagogické psychologii.	Aby se člověk mohl stát školním psychologem, musí mít bakalářský titul z psychologie
Přístup	Studie vedené v pedagogické psychologii jsou dávkové a probíhají na skupinách studentů.	Studium školní psychologie probíhá převážně individuálně
Výsledky	Výsledky získané pedagogickou psychologickou analýzou pomáhají při vytváření efektivnějších studijních materiálů a výukových technik	Výsledky získané v klinické psychologii žáků ve škole pomáhají v pochopení vzorců chování žáků

Role pedagoga

„Učení je věda, umění a těžká práce“
– Woolfolk, Nicolich

Pedagog jako:

1. motivační činitel
2. řídicí činitel
3. poradce
4. model
5. organizátor

Výhody a nevýhody:

- izolace v relativně uzavřených skupinách
- časová náročnost
- nebezpečí deziluze – syndrom vyhoření
- nedostatek času ke zvládnutí úkolů
- nedostatek uspokojení z konkrétních výsledků
- stresy a zdravotní problémy
- velká míra zodpovědnosti
- kritika (nadřízení, žáci, rodiče, kolegové...)

SPECIFIKA PROFESE

se vyznačují

- o mimořádnou zodpovědnost
- o nároky na profesní i osobnostní vyzrálost
- o mnohdy právě pedagog tráví s dítětem více času než rodič
- o pedagog stojí velmi blízko sociálním problémům rodin
- o je nucen reagovat na nefunkčnost rodiny často pomáhá hledat způsoby, jak problémy překonat

(Soják, 2017)

PEDAGOG

- je skrze žáka svědkem různých jevů – krize v rodině, zátěžové prožívání žáka, šikana, radosti.....
- velmi záleží na jeho empatii a síle osobnosti
- pro dítě by měl být stabilním prvkem

Není snadné být laskavým a pevným profesionálem !!!

- a to jsme se nedotkli problémů plynoucích ze vzdělávacího procesu

(Švamberk Šauerová, 2018)

ÚČELNÁ PODPORA

psychické odolnosti a vyrovnanosti

- profesi PEDAGOG určuje silná osobnost
- je důležité hledat způsoby posílení pevného postoje vitality, zdrojů energie.

Jednou ze základních možností je **osobnostní rozvoj**, který vede k psychické odolnosti, stabilitě a vyrovnanosti – *resilienci*.

ROLE FACILITÁTORA

PEDAGOG je důležitou osobou jak z kognitivního, tak z sociálně-psychologického hlediska vývoje žáka.

Pro lepší pochopení role PEDAGOGA jako facilitátora bychom měli vysvětlit facilitační úlohu v rámci několika rolí, které může zastávat:

ROLE: EXPERT

- Jeho hlavním zaměřením je **POSKYTNOUT** žákům **VĚDOMOSTI, INFORMACE a DOVEDNOSTI**.
- Zaměřený na výkon, snaží se podnítit žáky k lepšímu výkonu a chování.

Výhoda - žáci jsou vybaveni informacemi, znalostmi a dovednostmi.

Nevýhoda - samotné poskytování informací o tom „co by mělo být“ a „co není“, bez zaměření na žáka a povahu problému, může působit zstrašujícím způsobem a často nevede ke změně chování.

ROLE: FORMALITA

- Zaměřuje se na **VÝCHOVNÉ CÍLE, OČEKÁVÁNÍ A PRAVIDLA**, v menší míře od samotných žáků.

Výhoda – jasně vyjadřuje svá očekávání od studentů z hlediska vědomostí a chování.

Nevýhoda – přílišné dodržování pravidel může vést k rigidnímu pohledu na problémové situace.

ROLE: FACILITÁTOR

- Vnímá **rovinu osobního vztahu** mezi studentem a učitelem.
- Snaží se vést studenty prostřednictvím kladení otázek, vysvětlování práce, vedení, poslechu a interakce.
- Podporuje studenty, aby dokázali dělat **INFORMOVANÉ ROZHODNUTÍ**, tzn. aby získali dostatek informací o určitém problému a na základě toho se rozhodli samostatně jednat.

Cílem je posílit schopnost studentů samostatně se rozhodovat a nést odpovědnost. Učitel by v tomto případě měl pomoci studentovi (nebo skupině studentů), aby se zaměřil na určitou úlohu, zvolil si co nejefektivnější způsob řešení, nastavil si své priority a nesl za něj odpovědnost.

Učitel jako FACILITÁTOR

Výhoda – flexibilita a zaměření na osobní růst studenta.

Nevýhoda – tento způsob vyžaduje více času a není vhodný v situacích, kde je potřeba přímý přístup k řešení problému. Důležitým požadavkem na profesionální pozitivní přístup k učitelí je schopnost všimnout si a potvrdit vhodné způsoby chování.

TEN, KDO DELEGUJE

Zaměřuje se na rozvoj autonomie, tj. samostatnosti studentů. Snaží se poskytnout studentům **zodpovědnost a samostatné řešení problémů**. Je k dispozici, aby odpovídal na případné otázky.

- **Výhoda** – student se učí samostatně řešit jednotlivé situace.
- **Nevýhoda** – mnoho studentů nemá připravené samostatné řešení problémových situací. Mohou být ohroženi potřebou bezpečí.

PEDAGOG JAKO JEDEN ZE ZDROJŮ

- ODOLNOSTI ŽÁKŮ

- Musí být sám **stabilním, vyrovnaným a psychologicky odolným** odborníkem ...

PSYCHICKÁ ODOLNOST

SOUČASNOST – SPOLEČNOST – FENOMÉN PSYCHICKÉ ODOLNOSTI

- Má stále větší význam v práci i v soukromí.
- Ukazuje, jakými strategiemi zvládají lidé překážky a protivenství v životě.
- Psychické odolnosti se můžeme učit, můžeme ji upevňovat i trénovat.

V těžkých časech to přináší bezprostřední posilu a orientaci, ve fázích konsolidace tím získáváme schopnosti, které nás optimálně připravují na budoucí požadavky a zároveň aktivizují a pohánějí náš osobní rozvoj

(Gruhl, Körbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

Jedná se o rozvíjení, prohlubování a zvědomování takových vlastností, schopností a dovedností, jako je:

- > **optimismus** – principiální optimismus víry, že zlé časy a nepříjemné situace zase přejdou, aktivizuje naše síly a zaměřuje naši pozornost ke světlu na horizontu.

Optimistický vnitřní postoj v žádném případě neznamená bagatelizování naléhavých problémů, přikrášlování či zastrání existujících potíží.

Člověk čelí potížím a neztrácí důvěru, že situaci zvládne, a sám se přičiní o to, aby se daný stav skutečně zlepšil.

(Gruhl, Körbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

- > **schopnost přijímat** – znamená integrovat vše, co život přináší.

Předpokladem je, že rozpoznáme, co můžeme a co nemůžeme ovlivnit, co můžeme změnit a co nikoli.

Schopnost přijímat vůbec neznamená nechat si všechno líbit nebo všechno rezignovaně akceptovat.

(Gruhl, Körbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

- > **zaměření na řešení** – soustředit pohled na to, co funguje, nikoli na to, co nevychází.

Základem tohoto postoje je zkušenost, že problémy lze úspěšně a efektivně řešit, aniž bychom museli zkoumat jejich příčiny.

Zaměřením na řešení eliminujeme pocit, že všechno je velice problematické a obtížné.

(Gruhl, Körbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

- > **práce na vztazích** – sepětí s druhými nám dává sílu a důvěru, abychom vydrželi i ve zlých časech.

Ve zvládnutí krizí a trápení hraje velkou roli to, máme-li kolem sebe lidi, kteří disponují porozuměním, dokážou nás utěšit a stojí při nás.

Upřímné vztahy, jejichž základem je vzájemný respekt, uznání a rovnocennost, vytvářejí synergické efekty a posilují naši psychickou odolnost.

Vztahy je třeba budovat a pracovat na nich.

(Gruhl, Körbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

- > **utváření budoucnosti** – všechno, co děláme a neděláme dnes, má význam pro naši budoucnost.

Kdo má jasno ve svých cílech a jde za nimi, ten vědomě utváří svou budoucnost.

Proaktivně utvářet budoucnost znamená také předvídat, uvažovat o alternativách, promýšlet eventuelní děje dříve, než nastanou.

Pak nás změny, které se dají předvídat, nemohou překvapit natolik, abychom nemohli s rozmyslem reagovat.

(Gruhl, Körbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

> **převzetí odpovědnosti za sebe sama** – pojmát sám sebe jako osobu odpovědnou za vlastní myšlenky, pocity a reakce.

Znamená to nehledat příčinu v někom nebo v něčem jiném.

Af nás potkávají jakékoli překážky, máme na vybranou, jak na ně reagovat.

Sebenepříznivější poměry nemohou nikoho donutit, aby se utápěl v sebelířnosti nebo se uraženě stáhl do izolace.

Kdo bere odpovědnost za sebe samého vážně, ten si uvědomuje, že za své vlastní reakce odpovídá jen on sám, neboť jedině on o nich rozhoduje.

(Gruhl, Korbächer, 2013)

JAK pracovat na psychické odolnosti

> **mít svou vlastní regulaci** – zde je nutný předpoklad odolnosti a zdraví.

Autoregulaci nesmíme zaměňovat s nepřetržitou disciplínou a sebekontrolou.

Jestliže mají být tělo, duch a duše v rovnováze, potřebují nejen fáze strukturované práce a jednání směřující k určitým cílům, ale také dostatek příležitosti k uvolnění a užívání si.

(Gruhl, Korbächer, 2013)

ZMĚNA

Osobnostní rozvoj nám pomáhá uchopit všudypřítomné téma, jímž je **změna**.

> Pedagog se se změnou a jejími plusy i minusy potýká každý den.

> **Zvládat a iniciovat změny je jednou ze základních kompetencí dospělého člověka.**

> Zvládání procesů změny (adaptace) je v biologickém slova smyslu základní vlastností člověka.

> **Adaptace** představuje schopnost přizpůsobovat se měnícím se podmínkám, ve kterých člověk žije.

o **psychologická rovina adaptace** = zvládání procesů změn přizpůsobováním se, tzn. schopností změnit své chování, vnímání, myšlení a postoje.

o **sociální rovina** = zvládání procesů změn postupné přizpůsobování se jedince měnícím se sociálním podmínkám, vyjádřené schopností (a potřebou) navazovat nové vztahy, přijímat nové sociální role, nabývat nové orientace profesní i osobnostní.

(Švamberk Šauerová, 2018)

KOMPETENCE PEDAGOGA

MAPA DOVEDNOSTNÍCH A OSOBNOSTNÍCH KVALIT UČITELE

	Práce se skupinovou dynamikou	Mistrovství předmětu. Odbornost. Hravost.	Životní zkušenost.
Humor	Nastavená vysoká laťka+hodnocení		Rozvíjí se. Péče o sebe.
Tolerance ke slabším žákům. Vlastní onylnost.	Diagnostika a intervence		Váží si sám sebe. Jedinečnost a individualita.
	Svoboda a odpovědnost. Prostor pro „já“.	Didaktika. Zapojení žáka.	
Zapálenost pro žáky. Individuelní přístup – dimenze žáka, dimenze času. Učitel je tu pro mne.	Hranice	Víra v cestu. Vnitřní jistota. Zapálenost.	Není závislý na žácích.
Zájem	Soulad v přístupu (kzázen a hodnocení) Sebezkušenosti – poznání styly	Základní znalost oboru
Vztah k žákům	Vedení	Mistrovství předmětu	Osobní vyladěnost

(Mašek, Dubovec, 2008)

VZTAH K ŽÁKŮM

1.A Zájem

(Mašek, Dubovec, 2008)

(Les) Učitelovým hlavním cílem je empaticky vnímat a naplňovat různorodé potřeby žáka.

Hlavní princip: být u potřeb žáka

Stromy:

- > Učitel projevuje zájem nejen o učební výkony žáků ve svém předmětu
- > Učitel nabízí žákům pomoc ve svém předmětu mimo běžný rámec vyučování
- > Učitel nabízí žákům pomoc v jejich těžkých životních situacích
- > Učitel vede vstřícný dialog (naslouchá, pátrá po porozumění)
- > Učitel je u žáka ochoten akceptovat i jiný pohled než svůj
- > Učitel během naplňování učebních cílů sleduje i ostatní potřeby žáků a reaguje na ně.
- > Učitelovým hlavním cílem není předat látku, ale rozvinout žáky
- > Učitel občas část hodiny vyčlení pro sdílení informací o životech svých žáků a o svém

VZTAH K ŽÁKŮM

(Mašek, Dubovec, 2008)

Techniky, metody:

- naslouchat, pátrat po porozumění
- reagovat empaticky na projevy emoce žáků
- často používat ocenění (nebát se i poukázat na chyby)
- zajímat se o svět žáka (školní i mimoškolní)
- projevovat přátelská gesta (např. mimo hodinu, na chodbě, úsměv apod.)

VZTAH K ŽÁKŮM

1.B Zapálenost pro žáky.

(Mašek, Dubovec, 2008)

- Individuální přístup – dimenze žáka, dimenze času.
- Učitel je tu pro mne.

(Les) Učitel je na žáky „naladěný“, dokáže vnímat jejich odlišné potřeby a vytvořit jim individuální podmínky.

Hlavní princip: naplnění potřeb žáka je důležitější než plnění učebního plánu.

- Učitel dokáže respektovat (tolerovat), že žák prochází různými obdobími, které ovlivňují jeho studijní výkon a mají také vliv na jeho chování
- Učitel nabízí pomoc způsobem, který vybízí k tomu pomoc využít
- Učitel se empaticky projevuje vůči žákům
 - do vztahu se žáky vnáší vlastní energii, osobní charisma
 - výrazně (více než je jeho povinnost) naplňuje potřeby žáků
 - tyto činnosti naplňují i jeho vlastní potřeby, je mu to vlastní, přirozené...
 - ((Učitel se občas se žáky účastní mimoškolních akcí (kino, posezení v pizzerii))

VZTAH K ŽÁKŮM

1.C Tolerance ke slabším žákům. Vlastní omylnost.

(Mašek, Dubovec, 2008)

(Les) Učitel si uvědomuje, že omyl či chyba jsou přirozenou součástí lidského poznání a růstu.

- Učitel žáky nezesměšňuje.
- Učitel při hodnocení hodnotí výkon, nikoli žáky.
- Učitel dává najevo, že má rád i ty žáky, kteří v jeho předmětu příliš neprospívají.
- Učitel dává najevo, že existují oblasti činností, které mu příliš nejdou.
- Učitel je schopen přiznat omezenost svých znalostí (nevím, ale dohledám)
- Učitel rozlišuje, že za některé chyby žák nemůže (např. předchozí nekvalitní výuka) a za některé naopak může.
- Učitel reaguje negativně na to, když žáci začnou někoho zesměšňovat.
- Učitel je schopen adekvátní sebereflexe
- Když učitel udělá chybu, tak na ní sám upozorní (ne vždy).
- Učitel občas uvede nějakou příhodu ze svého života, ve které udělal chybu.
- Učitel negativně nekomentuje oblečení ani vzhled žáků.

VEDENÍ

2.A Soulad v přístupu (kázeň a hodnocení)

- Výrazně převažuje jeden styl vedení (učitel tento styl reflektuje)
- Jednání učitele je ve známých situacích vypočitatelné
- Učitel má pro vyučovací hodinu nastavena základní pravidla
- Učitel reaguje na porušování jím stanovených pravidel
- Učitel přistupuje v otázkách kázně ke všem žákům stejně
- Učitel v otázkách přístupu ke kázni takřka nemá výkyvy způsobené jeho náladami

DŮLEŽITÉ:

- používat jeden převažující styl vedení
- mít vymezené stálé hranice v základních situacích (nastavené normy + vypočitatelné důsledky)

(Mašek, Dubovec, 2008)

VEDENÍ

2.B Hranice

- Učitel stanovuje v oblasti chování pevné hranice, na jejichž porušování okamžitě reaguje.
- Pokud mantinely žák překročí, nastává pro něj nějaká nevýhodná situace (důsledek).
- Při práci s hranicemi vykazuje velkou vnitřní jistotu a pevnost (učitel si zde uvědomuje, že základní potřebou žáka je mantinely pro chování vědomě či nevědomě hledat).
- Učitel seznamuje předem žáky s důsledky porušení společných norem.
- Učitel volí důsledky porušování norem tak, aby byly logické a v kontextu života přirozené.
- Učitelem stanovené hranice dávají žákům smysl.
- Učitel sám svým jednáním respektuje hranice, které stanovuje žákům.
- Učitel vnímá překračování norem jako přirozenou součást života.

(Mašek, Dubovec, 2008)

VEDENÍ

2.C Svoboda a odpovědnost. Prostor pro „Já“.

- Učitel při dosahování výukových cílů umožňuje žákům „prosadit“ vlastní osobnost (individuální úprava sešitů, možnost výběru témat pro referáty, forma zkoušení...).
- Učitel při plnění výukových cílů respektuje možnosti jednotlivých žáků (zkoušení po nemoci, obtížné životní situace, ...).
- Učitel dává (myšleno v mnoha rovinách) žákovi prostor pro vlastní svobodnou volbu.
- Učitel dává žákovi jednoznačně najevo, že každá volba s sebou nese i důsledky (některé přirozené, jiné stanovené či dohodnuté).
- Učitel je garantem plnění stanovených/dohodnutých důsledků.
- Učitel umí rozlišit mezi partnerským a autoritativním způsobem vedení, a oba umí vhodně používat.
- Učitel umí facilitovat vytvoření společných pravidel ve třídě.
- Princip vztahu svobody a odpovědnosti platí i pro učitelovo jednání.

(Mašek, Dubovec, 2008)

VEDENÍ

2.D Diagnostika a intervence

(Mašek, Dubovec, 2008)

- Učitel dokáže efektivně používat základní diagnostické metody pro mapování vztahů ve třídě
- Na základě provedené diagnózy učitel umí poskytnout základní intervenci
- Učitel zná své meze v oblasti intervence a jasně je deklaruje
- Učitel umí poskytovat individuální intervenci

2.E Práce se skupinovou dynamikou

- Učitel vědomě pracuje s většinou prvků s.d.

VEDENÍ

2.F Nastavená vysoká laťka

(Mašek, Dubovec, 2008)

- Učitel jak v chování, tak i ve výuce má na žáky ambiciózní nároky a vytváří k tomu žákům ideální podmínky
- Podobně jako ve skoku do výšky, laťku nároků zvedá postupně (po jednotlivých krocích)
- V nárocích na žáky se projevuje:
 - a) individuální přístup v obou dimenzích (viz výše)
 - b) smysl pro globální spravedlnost (obojí musí být konzistentní a zdůvodnitelné)
- Učitel předem žákům dá najevo že nedosažení vysoké laťky nebude mít vliv na jejich lidský vztah

Hodnocení

- ❖ Učitel nehodnotí žáky ale jejich výkony
- ❖ Učitel používá různé formy hodnocení s cílem rozvoje žáků
- ❖ Učitel žáky předem seznamuje s normami jejich výkonů
- ❖ Hodnocení učitele je spravedlivé a má i individuální rozměr

MISTROVSTVÍ V PŘEDMĚTU

3.A Základní znalost oboru

- Učitel je schopen reagovat na dotazy vztahující se k základům svého oboru
- Učitel rozumí základní (nikoli nutně rozšiřující) probírané látce stanovené učebním plánem či učebnicí
- Tuto látku dokáže procvičit na konkrétních příkladech
- Požadované základní znalosti má mezi sebou alespoň z části propojené (částečný nadhled – ví, že k cíli občas existuje více cest. Kdyby znal pouze jednu cestu, pak by nedokázal posoudit správnost alternativních řešení žáků).

(Mašek, Dubovec, 2008)

MISTROVSTVÍ V PŘEDMĚTU

3.B Víra v cestu, vnitřní jistota, zapálenost

- Učitel si je jistý obsahem věcí, které předává žákům
- Učitel si je jistý sám sebou v roli učitele
- Učitel při výkladu svého oboru prožívá obsah vykládaného
- Učitel si (z mnoha možných) vybral svůj vlastní přístup k uchopení vyučovaného předmětu a za tímto přístupem si stojí
- Tento přístup je konzistentní
- Učitel dává najevo, co je pro něj velmi resp. málo důležité (jak při prezentaci látky, tak i v hodnocení žáků)

(Mašek, Dubovec, 2008)

MISTROVSTVÍ V PŘEDMĚTU

3.C Didaktika. Zapojení žáka.

- Učitel aktivně ovládá praktickou didaktiku svého oboru, používá různé výukové metody a postupy.
- Učitel má určitý „cit“ pro volbu té či oné metody (uvědomuje si také její výhody a nevýhody vzhledem k cílům).
- Učitel dokáže látku svého oboru propojovat se životními zkušenostmi žáků a s věcmi, které žáci aktivně znají ze svých životů.
- Učitel vytváří ve svých hodinách situace, ve kterých se mohou žáci aktivně účastnit vstřebávání obsahu oboru.

3.D Nastavená vysoká laťka

Ad 2.F

(Mašek, Dubovec, 2008)

MISTROVSTVÍ V PŘEDMĚTU

3.E Diagnostika a intervence

(Mašek, Dubovec, 2008)

- Učitel umí rozpoznat, jak rozvinutý osobnostně a studijně daný žák právě je (podrobná diagnostika žáka)
- Učitel volí u konkrétního žáka optimální přístup a klade na něj optimální nároky (respektuje žákovo tempo) vzhledem k jeho osobnosti
- Učitel komentuje pracovní výkony žáků dle vynaloženého úsilí
- ◆ testy (písemný projev), ústním zkoušením (projevem), praktickou ukázkou, při skupinové práci, v běžných situacích, apod. učitel u žáka zjistí:
 - co zná, umí, dovede (celá škála klíčových kompetencí)
 - jaký je potenciál jeho růstu
 - jaký je zájem (motivace) k růstu
- ◆ jaké jsou osobnostní charakteristiky a dosažená zralost na tomto základě si vytvoří pro žáka individuální cíle (většinou podvědomě) – měli by být reálné, ale i ambiciózní
- ◆ s těmito cíli žáka průběžně konfrontuje (symetricky či nesymetricky – lze nastavit míru žákovi sebezření a autoevaluace)

MISTROVSTVÍ V PŘEDMĚTU

3.F Mistrovství v předmětu. Odbornost. Hravost.

- Učitel při výuce využívá široké spektrum metod, které volí dle kontextů (cíle výuky, vyspělost skupiny, ...).
- Dokáže vnímat atmosféru třídy a citlivě na ní při hodině reagovat, aby výuka byla efektivní.
- Oblast vyučovaného předmětu zná nejen jako pořadí kapitol a pojmů, ale má ji před sebou jako mapu (má nadhled).
- Učitel je odborníkem v daném předmětu – zná nejen rozšiřující látku, ale má hluboké a široké znalosti ve vyučované oblasti.
- Učitel se ve svém oboru dále vzdělává a sleduje nové trendy.
- Učitel během výkladu svého oboru žákům většinou prožívá radost.
- Učitelův výklad je v případě jeho negativní nálady touto náladou ovlivněn pouze minimálně.
- Učitel si sám tvoří pomůcky usnadňující předávání obsahu jeho předmětu.
- Studentům je schopen zodpovědět i složité otázky.
- Učitel umí zapojit hravé a uvolňující prvky do výuky (výuka přece nemusí být pouze vážná a tíživá).
- U žáků se pod vedením učitele projevuje přirozená radost z poznávání a objevování.
(Mašek, Dubovec, 2008)

OSOBNÍ VYLADĚNOST

4.B Není závislý na žácích

- Učitel se drží svého přístupu (*pokud jej považuje v dané chvíli za nejvhodnější*), nehledě na souhlas či nesouhlas žáků (*nerozhází jej ani velká chvála, ani velká kritika*).
- Učitelovo sebehodnocení není závislé pouze na žácích.
- Učitel se nesnaží podbízet žákům ve snaze získat jejich přízeň.
- Učitel nejedná se žáky dle svých momentálních emocí či rozpoležení, nýbrž na základě potřeb žáků.
- Pokud žáci učitele negativně za něco ohodnotí, nezačne jim toto jejich hodnocení vyvracet.
(Mašek, Dubovec, 2008)

OSOBNÍ VYLADĚNOST

4.C Vází si sám sebe. Jedinečnost a individualita.

Být nezávislý na hodnocení druhých

- Učitel vztahuje negativní odezvy na svou práci nikoli přímo na sebe (jsem hloupý nešika), ale na tuto práci (to a to se mi příliš nepovedlo).
- Učitel přijímá negativní informace o své práci s klidem a bez hněvu.
- Učitel si je také vědom svých chyb, slabín a osobnostních omezení a nejsou pro něj ohrožující.

Být svůj a vědom si svých kvalit

- Učitel je svůj (chodí oblékán tak, jak sám chce; dělá věci které jsou pro něj charakteristické a nestydí se za ně).
- Učitel si je vědom své hodnoty, což vytváří dobré sebevědomí.
- Učitel se má rád takový jaký je, má k sobě hezký vztah.
- Učitel si je vědom své jedinečnosti a individuality a nabízí ji svému okolí (je osobnost)
(Mašek, Dubovec, 2008)

OSOBNÍ VYLADĚNOST

4.D Rozvíjí se. Péče o sebe.

- Učitel pečuje o svůj vzhled
- Učitel pečuje o svojí fyzickou kondici
- Učitel má nejméně jednu oblast hlubokého zájmu mimo svůj předmět.
- Učitel si uvědomuje potřeby (čte signály) svého „já“ (po fyzické i duševní stránce) a bere je ve vztahu k žákům vážně (umí o sebe pečovat)
- Učitel se osobnostně rozvíjí, nezůstává na místě

(Mašek, Dubovec, 2008)

OSOBNÍ VYLADĚNOST

4.E Životní zkušenost

- Učitel si umí ve většině situací poradit.
- Učitel umí ve většině situací svým žákům pomoci.
- Náhled a vyrovnanost při řešení školních a učebních situací (emoční rovina).
- Výrazné know-how při řešení školních a učebních situací (kognitivní rovina).
- Mnoho praktických zkušeností při práci a vedení mladých lidí (často vlastní děti).
- Znalost a zkušenost i z jiných oborů než školství.
- Poznal výšiny i hlubiny, vzestupy i pády (ne nutně na sobě), ze životních zkušeností se zrodila životní moudrost

(Mašek, Dubovec, 2008)

OSOBNÍ VYLADĚNOST

4.B Není závislý na žácích

- Učitel se drží svého přístupu (pokud jej považuje v dané chvíli za nejvhodnější), nehledě na souhlas či nesouhlas žáků (nerozhází jej ani velká chvála, ani velká kritika).
- Učitelovo sebehodnocení není závislé pouze na žácích.
- Učitel se nesnaží podbízet žákům ve snaze získat jejich přízeň.
- Učitel nejedná se žáky dle svých momentálních emocí či rozpoložení, nýbrž na základě potřeb žáků.
- Pokud žáci učitele negativně za něco ohodnotí, nezačne jim toto jejich hodnocení vyvracet.

(Mašek, Dubovec, 2008)

ZÁJEM

- Učitelevým hlavním cílem je empaticky vnímat a naplňovat různorodé potřeby žáka.
- Hlavní princip: být u potřeb žáka.
 - Učitel projevuje zájem nejen o učební výkony žáků ve svém předmětu
 - Učitel nabízí žákům pomoc ve svém předmětu mimo běžný rámec vyučování
 - Učitel nabízí žákům pomoc v jejich těžkých životních situacích
 - Učitel vede vstřícný dialog (naslouchá, pátá po porozumění)
 - Učitel je u žáka ochoten akceptovat i jiný pohled než svůj
 - Učitel během naplňování učebních cílů sleduje i ostatní potřeby žáků a reaguje na ně.
 - Hlavním cílem učitele není předat látku, ale rozvinout žáky
 - Učitel občas část hodiny vyčlení pro sdělení informací o životech svých žáků a o svém
- Techniky, metody:
 - naslouchat, pátat po porozumění
 - reagovat empaticky na projevy emoce žáků
 - často používat během hodiny ocenění (nebát se také poukázat na chyby)
 - zajímat se o svět žáka (kariéru i mimoškolskou)
 - projevovat přátelská gesta (např. mimo hodinu, na chodbě, úsměv apod.)

SYNDROM VYHOŘENÍ

V souvislosti s obtížným zvládnutím životních změn, s psychickým zatížením jedince a neuspokojivou zpětnou vazbou na jeho počínání v životě se čím dál víc setkáváme s pojmem **syndrom vyhoření** neboli **burn-out syndrom**.

(Švamberk Šauerová, 2018)

SYNDROM VYHOŘENÍ

Jaké jsou typické příznaky vyhoření?

- projevy z oblasti emocí (sklíčenost, popudlivost, bezmocnost),
- postoje (nechuť, cynismus, zapomínání, nesoustředěnost)
- mezilidských vztahů (snížená ochota pracovat s lidmi, stažení se, soukromé konflikty).
- v tělesné rovině – časté jsou potíže se spánkem, jídlem, člověk se snadno unaví, může mít vysoký krevní tlak.

(Švamberk Šauerová, 2018)

SYNDROM VYHOŘENÍ

Kdo je ohrožen syndromem vyhoření?

- Pomáhající profese – např. lékaři, zdravotní sestry, učitelé, sociální pracovníci, psychologové, právníci, policisté, hasiči....
- Nevýhodou je přílišné počáteční nadšení do práce, perfekcionismus, workoholismus, málo přátel, neschopnost odmítat další a další úkoly a špatná organizace času. (Švamberg Šauerová, 2018)

SYNDROM VYHOŘENÍ – fáze:

- **Nadšení** – Začínající pracovník srší elánem, má velká (a nerealistická) očekávání. Dobrovolně pracuje přesčas, práce ho zcela naplňuje, identifikuje se se svou profesí a tak zanedbává volnočasové aktivity.
- **Stagnace** – Počáteční nadšení uvadá, dotýčný se ve své profesi už trochu zorientoval a zjistil, že má svá omezení a že ne všechny ideály půjdou naplnit. Rovněž se už začíná ohlížet i po jiných, než jen pracovních věcech – bere v potaz osobní potřeby, koníčky.
- **Frustrace** – Pracovníka začínají zajímat otázky efektivity a smyslu vlastní práce, protože se opakovaně setkal s nespolupracujícími klienty, technickými a byrokratickými překážkami. Mohou se vyskytnout spory s nadřízenými i počínající emocionální a fyzické potíže.
- **Apatie** – Stadium apatie přichází po delší frustraci. Bezmocnost a beznaděj. Pracovník vnímá své povolání jen jako zdroj obživy, dělá pouze to, co musí, odmítá jakékoli novinky, rozhovory se spolupracovníky i žádosti o práci přesčas. Klienty se často cítí obtěžován.
- **Vyhoření** – Jako poslední nastává období emocionálního vyčerpání, depersonalizace (pocit ztráty sebe, vnímání sebe jen jako kolečka ve stroji atp.), pocitu ztráty smyslu (Švamberg Šauerová, 2018)

SYNDROM VYHOŘENÍ

Kdo je ohrožen syndromem vyhoření?

- Pomáhající profese – např. lékaři, zdravotní sestry, učitelé, sociální pracovníci, psychologové, právníci, policisté, hasiči....
- Nevýhodou je přílišné počáteční nadšení do práce, perfekcionismus, workoholismus, málo přátel, neschopnost odmítat další a další úkoly a špatná organizace času. (Švamberg Šauerová, 2018)

SOCIÁLNĚ PSYCHOLOGICKÉ POZNÁNÍ V PDG. PROSTORU

- KNIHA: PDG PSY PRO UČITELE

Použitá literatura:

- GRUHL, M., KÖRBÄCHER, H. (2013). *Psychická odolnost v každodenním životě*. Praha: Portál.
- MAŠEK, P., DUBOVEC, M. (2008). *Popis profesního a osobnostně-sociálního rozvoje učitele*. [online]. [cit.2018-06-01]. Dostupné z WWW: www.msmt.cz/file/8325_1_1/
- SOJÁK, P. (2017). *Osobnostní a sociální rozvoj*. Praha: Grada
- ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. (2018). *Techniky osobnostního rozvoje a duševní hygieny učitele*. Praha: Grada

Děkuji za pozornost.
